

POSTANOWIENIE

Dnia 23 sierpnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Cezar

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej w dniu 23 sierpnia 2017 r.,

sprawy J.B.

skazanego za czyn z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 297 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. i innych

z powodu kasacji wniesionej przez obrońcę skazanego

od wyroku Sądu Okręgowego w O. z dnia 20 lutego 2017 r.,

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w O. z dnia 11 marca 2016 r.,

p o s t a n o w i ł

1. oddalić kasację, jako oczywiście bezzasadną,

**2. zwolnić skazanego od zapłaty na rzecz Skarbu Państwa
kosztów sądowych postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 11 marca 2015 r., Sąd Rejonowy w O. uznał J.B. za winnego: I. czynu z pkt 1 aktu oskarżenia popełnionego w dniu 13 sierpnia 2004r. w O. wypełniającego dyspozycję art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 297 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. i na podstawie art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. wymierzył mu karę roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności; II. czynu z pkt 2 a/o popełnionego w dniu 4 maja 2012r. w O. i za to na podstawie art. 272 k.k. skazał go na karę 6 miesięcy pozbawiania wolności; III. czynów z pkt 3-25 a/o popełnionych od 21 maja 2012r. do 25 czerwca 2012r. w O., wypełniających odpowiednio

dyspozycję art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. oraz art. 286 § 1 k.k. i art. 297 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. i w zw. z art. 65 § 1 k.k., i po uznaniu, że czyny te stanowią ciąg przestępstw określony w art. 91 § 1 k.k., na podstawie art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. wymierzył mu karę 4 lat pozbawienia wolności. Następnie Sąd na podstawie art. 85 § 1 i § 2 k.k., art. 85a k.k. i art. 86 § 1 k.k. wymierzył oskarżonemu karę łączną 4 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności oraz wydał orzeczenia akcesoryjne.

Apelację od tego wyroku złożył obrońca J.B., zarzucając:

„1) obrazę przepisów postępowania, mającą wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie:

-art. 5 § 2 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów oraz przyjęcie wątpliwości wynikających z treści wyjaśnień oskarżonych i zeznań świadków wbrew zasadzie domniemania niewinności,

-art. 424 § 1 k.p.k. przez poprzez nieodniesienie się w uzasadnieniu wyroku, orzekającego odmiennie co do istoty, do wszystkich faktów i dowodów zgromadzonych w sprawie i mających znaczenie dla jej rozstrzygnięcia, a w szczególności dokumentów odnośnie pobytu oskarżonego w szpitalu, zeznań M. K. w zakresie jaki wskazywała na nieobecność oskarżonego,

2) błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawy orzeczenia mający wpływ na jego treść, polegający na przyjęciu, że oskarżony popełnił zarzucane mu czyny.”

Sąd Okręgowy w O. wyrokiem z dnia 20 lutego 2017r., zmienił zaskarżony wyrok w stosunku do oskarżonego J.B. w ten sposób, że obniżył jednostkowe kary pozbawiania wolności wymierzone: w pkt I. do 8 miesięcy pozbawienia wolności, w pkt III. do 2 lat i 10 miesięcy pozbawienia wolności, po czym wymierzył karę łączną 2 lat i 10 miesięcy pozbawienia wolności.

W kasacji od tego wyroku obrońca zarzucił:

„1. rażące naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na treść orzeczenia, a w szczególności:

a) art. 167 k.p.k., poprzez zaniechanie wezwania z urzędu w charakterze świadka pracownika komisji samochodowego oraz pracownika Wydziału Komunikacji Urzędu Miasta, na okoliczność udziału oskarżonego w zawieraniu umów,

b) art. 202 k.p.k. w zw. z art. 201 k.p.k. poprzez nieprzeprowadzenie opinii uzupełniającej dwóch biegłych, w celu wyjaśnienia sprzecznych opinii dotyczących stanu psychicznego skarżącego,

c) art. 438 pkt. 2 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k. poprzez nieuwzględnienie uchybienia Sądu polegającego na dokonaniu ustaleń dowolnych, a nie swobodnych, bez uwzględnienia zasad prawidłowego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego, a w konsekwencji wydanie orzeczenia obciążonego niniejszym uchybieniem,

d) art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. przez niewskazanie w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia czym kierował się Sąd wydając wyrok i dlaczego zarzuty i wnioski apelacji uznał za niezasadne;

2. rażąco obrazę przepisów prawa materialnego, która miała istotny wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie:

a) art. 18 k.k. poprzez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, iż działania współsprawcy nie muszą mieć istotnego, dopełniającego się charakteru, wspólnej realizacji znamion konkretnego czynu, zgodnie z przyjętym podziałem opartym na porozumieniu,

b) art. 286 § 1 k.k. poprzez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, iż pomocnictwo w dokonaniu tego czynu mogło mieć miejsce, gdy oskarżony przebywał w szpitalu, z pominięciem, iż przestępstwo oszustwa jest przestępstwem umyślnym, zaliczanym do tzw. celowościowej odmiany przestępstw kierunkowych."

W pisemnej odpowiedzi na kasację prokurator wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się bezzasadna i to w stopniu oczywistym, uzasadniającym jej oddalenie w trybie art. 535 § 3 k.p.k.

Bezpodstawny jest zarzut naruszenia art. 167 k.p.k. (pkt 1 lit. a kasacji) dotyczący czynu z pkt II poprzez nieprzeprowadzenie przez Sąd z urzędu dowodu z przesłuchania pracownika komisji samochodowej oraz pracownika Wydziału Komunikacji Urzędu Miasta na okoliczność udziału oskarżonego w zawieraniu umów, już z tego względu, że obrońca nie kwestionuje tego udziału. Powinność sądu przeprowadzania dowodów aktualizuje się wówczas, gdy przy braku

stosownych wniosków stron, sąd ten, mając wiedzę o istnieniu dowodu, uzna, że jego przeprowadzenie ma istotne znaczenie dla ustalenia przebiegu zdarzenia. Wątpliwości w tym zakresie nie ujawniły się. Obrońca zachowując bierność w toku postępowania przed Sądami obu instancji co do tych dowodów, powyższe podnosi na etapie formułowania nadzwyczajnego środka odwoławczego, upatrując w zaniechaniu inicjatywy dowodowej Sądu uchybienia o randze rażącego naruszenia prawa, którego jednak nie wykazał. Celem argumentów podnoszonych w kasacji winno być przecież wykazanie ewentualnych uchybień w procesie rozpoznania apelacji. Skoro więc obrońca na rozprawie głównej nie przejawiał inicjatywy dowodowej, w apelacji nie zarzucił obrazy art. 167 k.p.k., ani nie zgłosił formalnego wniosku o przeprowadzenie tych dowodów przed Sądem odwoławczym, to nie może obecnie domagać się wzruszenia prawomocnego orzeczenia tylko w oparciu o subiektywną ocenę niekompletności materiału dowodowego.

Zarzut opisany w pkt 1 lit. b jest również bezzasadny. Podkreślić należy, iż sąd ma obowiązek wzywania biegłych czy też powoływania innych, gdy opinia jest niepełna lub niejasna albo gdy zachodzi sprzeczność w samej opinii lub między różnymi opiniami w tej samej sprawie. Wskazać należy, iż opinia sądowo-psychiatryczna z dnia 1 maja 2013r., sporządzona w niniejszej sprawie, została przez Sąd uznana za pełną, jasną i rzetelną. Z opinii tej wynika, iż u podejrzanego J.B. nie stwierdzono objawów choroby psychicznej ani upośledzenia umysłowego. Ujawniono natomiast zaburzenia osobowości i zespół uzależnienia spowodowany używaniem kilku substancji (k.1860-1865). Zaś opinia z dnia 18 marca 2013r. wydana została na polecenie Sądu Rejonowego w O. Wydział Rodzinny i Nieletnich do sprawy III Ns .../13. Z opinii tej wynika, iż z wnioskiem o skierowanie J.B. do szpitala psychiatrycznego bez jego zgody w myśl art. 29 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego wystąpił jego ojciec. Biegły stwierdził u badanego obecność objawów choroby psychicznej o charakterze zaburzeń psychotycznych o nieustalonej etiologii (k.1866-1869). Nie sposób za skarżącym uznać, iż przedłożone do akt opinie są sprzeczne. Słusznie podkreślił Sąd Okręgowy w pisemnych motywach wyroku, iż w opinii z dnia 1 maja 2013r. biegli wskazali, że relacjonowane przez oskarżonego dolegliwości w sprawie III Ns .../13 nie są związane z wystąpieniem u niego procesu psychotycznego, tylko wynikają z przyjęcia przez niego określonej

postawy obronnej i chęci uniknięcia konsekwencji wcześniejszego postępowania (str. 17 uzasadnienia, opinia k.1864). Nie bez znaczenia jest również wskazywana w opinii sądowo-psychiatrycznej i przyjęta przez Sąd okoliczność, iż J.B. siedmiokrotnie był hospitalizowany psychiatrycznie i nigdy nie rozpoznano u niego choroby psychicznej (k.1864). Również z opinii o stanie zdrowia osoby pozbawionej wolności wynika, iż w trakcie pobytu w AŚ w O. J.B. wielokrotnie był konsultowany psychiatrycznie z powodu zaburzeń osobowości (osadzony skłonny do symulacji i manipulacji przy wsparciu rodziny) - nie zaś zdiagnozowanej choroby psychicznej (k.2306). Przesłuchanie w toku postępowania przygotowawczego biegłego T. M. (k.1882-1884) nie stanowiło opinii uzupełniającej, a jedynie potwierdzenie, że opiniujący biegli znali treść opinii sporządzanej na potrzeby innego postępowania. Podkreślić należy, iż obrońca J.B. nie artykułował wątpliwości co do sporządzonej opinii na żadnym etapie postępowania.

Odnosząc się natomiast do zarzutów 1 lit. c i d kasacji wskazać należy, że jej autor tylko pozornie stawia zarzut naruszenia art. 438 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k. i art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k., a w istocie zmierza do tego, aby Sąd Najwyższy dokonał ponownej kontroli apelacyjnej orzeczenia Sądu I instancji. Lektura uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego - wbrew stanowisku obrońcy - pozwala na stwierdzenie, że rozpoznanie zarzutów apelacyjnych odpowiadało wymaganiom sformułowanym w art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k. Sąd odwoławczy w sposób rzetelny przeprowadził kontrolę zaskarżonego orzeczenia, rozpoznał wszystkie zarzuty wywiedzione w apelacji, a w pisemnych motywach wyroku przedstawił przekonywującą argumentację, z jakich powodów nie zyskały one jego aprobaty. W szczególności - odsyłając obrońcę skazanego do stosownych kart uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego - wskazać należy, że na str. 14-15 pisemnych motywów wyroku Sąd odwoławczy odniósł się do kwestionowanej przez skarżącego wiarygodności zeznań świadków [...], które wykluczały wersję oskarżonego. Na str. 16-18 uzasadnienia Sąd *ad quem* w wyczerpujący sposób odniósł się z kolei do eksponowanego przez obronę naruszenia zasady *in dubio pro reo*. Wbrew twierdzeniom obrońcy, poza zakresem kontroli apelacyjnej nie pozostała także kwestia przebywania oskarżonego w szpitalu (str. 15-16). Sąd odwoławczy zauważył brak odniesienia się Sądu

Rejonowego do tej kwestii uznając, iż nie stanowi to podstawy uchylenia zaskarżonego wyroku. Jednoznacznie przyjął, iż nie było konieczności fizycznej bytności oskarżonego przy dokonywaniu wyłudzeń, gdyż osoby te działały w porozumieniu z oskarżonym.

Zarzut opisany w pkt 2 a i b dotyczący rażącej obrazę prawa materialnego jest także bezzasadny. Pod pozorem rażącego naruszenia wskazanych tam przepisów kasacja w istocie zmierza wyłącznie do zakwestionowania poczynionych ustaleń faktycznych. Przy prawidłowo nakreślonym stanie faktycznym subsumpcja prawna zachowania oskarżonego dokonana przez Sąd *meriti* była prawidłowa, zaś wszystkie wątpliwości obrony związane z rolą oskarżonego, w tym także z punktu widzenia art. 286 § 1 k.k. zostały należycie rozważone i rozwiane przez Sąd Okręgowy (str. 15, str.17).

J.B. wraz ze swoją ówczesną żoną M. B. wpadł na pomysł szybkiego zdobywania gotówki poprzez zawieranie przez inne osoby na podstawie zaświadczeń o zatrudnieniu w firmie PPHU „E.” umów pożyczek gotówkowych, kredytów na zakup towarów i umów o świadczenie usług telefonicznych. Istotą przestępczego działania oskarżanego było wprowadzenie w błąd pokrzywdzonych instytucji co do rzetelności zaświadczenia o zatrudnieniu „podstawionych” kredytobiorców, a tym samym możliwości finansowych i zamiaru wywiązania się z warunków umowy. Nieprawdziwe dane zawarte w zaświadczeniach o zatrudnieniu miały istotne znaczenie dla uzyskania środków pieniężnych i towarów. Schemat działania był zazwyczaj taki sam i został wcześniej ustalony pomiędzy oskarżonym J.B., jego małżonką i „podstawionymi” kredytobiorcami czy usługobiorcami. Wobec powyższego podnoszona przez obrońcę okoliczność, iż J.B. nie obejmował świadomością czynów popełnionych w dniach 23 i 25 czerwca 2012r. (czyny opisane w pkt 23, 24, 25 aktu oskarżenia) z uwagi na to, iż przebywał w szpitalu, nie zasługuje na aprobatę. Pamiętać należy, iż o zamiarze sprawcy świadczy całokształt tak podmiotowych jak i przedmiotowych okoliczności. Dopiero bowiem na podstawie wszystkich okoliczności dotyczących danego wypadku i osoby sprawcy możliwe jest odtworzenie rzeczywistych przeżyć sprawcy i ustalenie, do czego zmierzał, czego chciał (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 1976 r. V KR 20/76, Lex nr 21710). Sprawca oszustwa nie tylko musi chcieć uzyskać korzyść

majątkową, lecz musi także chcieć użyć w tym celu określonego sposobu działania. Taki zamiar i cel „przyświecał” oskarżonemu. Ustalony przez Sąd Rejonowy i zaakceptowany przez Sąd Okręgowy stan faktyczny jednoznacznie wskazuje na motyw i sposób działania J.B.. Wprowadzenie w błąd pokrzywdzonych lub osób dokonujących rozporządzenia ich mieniem może być dokonane także za pośrednictwem innych osób. W takiej sytuacji sprawca nie musi sam działać na szkodę zindywidualizowanego pokrzywdzonego. Wystarczające jest, że działa z zamiarem doprowadzenia innej osoby do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w następstwie wprowadzenia jej w błąd, w tym celu by samemu osiągnąć korzyść majątkową. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2006 r., IV KK 40/06 Lex nr 183008).

Dla wypełnienia znamion przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. w warunkach współsprawstwa nie jest konieczne, by każdy z współdziałających osobiście realizował wszystkie znamiona zarzucanego czynu. Istotą przyjętego tu podziału ról jest objęcie świadomością i wolą przez J.B. wszystkich czynności łącznie zmierzających do wypełnienia znamion strony przedmiotowej (czyli wypisanie zaświadczenia o zatrudnieniu w PPHU „E. przez współoskarżoną, udanie się do placówki przez osobę wymienioną w zaświadczeniu, przedłożenie owego zaświadczenia i doprowadzenie do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w celu osiągnięcia korzyści majątkowej). Wbrew sugestiom obrońcy, do przyjęcia współsprawstwa (art. 18 § 1 k.k.) nie jest więc niezbędne, aby każda osoba działająca w porozumieniu realizowała osobiście znamiona czynu zabronionego, gdyż wystarczy, że osoba taka działa w ramach uzgodnionego podziału ról, umożliwiając innemu sprawcy wykonanie czynu (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 01 marca 2005 r., III KK 208/04 Lex nr 151500). Podnoszona w kasacji okoliczność, iż oskarżony w okresie od 20 do 25 czerwca 2012r. przebywał na oddziale Torakochirurgii Miejskiego Szpitala Zespołowego w O. (k.2679) nie może więc wykluczyć sprawstwa J.B., zwłaszcza przy przyjęciu przez Sąd I instancji i zaakceptowanej przez Sąd odwoławczy konstrukcji ciągu przestępstw.

Konkludując stwierdzić należy, iż zarzut obrazy art. 18 k.k. i art. 286 § 1 k.k. jest pozbawiony podstaw. Sąd Rejonowy ustalił - czemu dał wyraz w obszernym

uzasadnieniu wyroku - okoliczności przekonujące o wyczerpaniu wszystkich znamion przestępstwa określonego w tym przepisie. Konstatacja ta dotyczy również oceny, iż oskarżony działał z wymaganym przez dyspozycję tego przepisu zamiarem. Sąd odwoławczy mimo braku zarzutu obrazy prawa materialnego, który został podniesiony dopiero w kasacji, również obszernie i przekonująco, nie odsyłając jedynie do motywów wyroku Sądu *meriti*, wskazał fakty świadczące o realizacji przez oskarżonego znamion współsprawstwa wszystkich przypisanych mu czynów (zob. str. 14-16 uzasadnienia – k.2708v-2709v).

W kasacji nie wykazano więc, że przed Sądem odwoławczym doszło do rażącego naruszenia prawa, czego wymaga przepis art. 523 § 1 k.p.k..

Mając na uwadze powyższe, oraz uwzględniając, że w sprawie nie zachodzą tzw. bezwzględne przyczyny odwoławcze, wymienione w art. 439 § 1 k.p.k., kasacja okazała się oczywiście bezzasadna.

kc